

KKTC

Yakın Doğu Üniversitesi

Feg.-Edebiyat Fakültesi

Türk Dili ve Edebiyatı

Bölümü

Tezin Adı: KKTC'ye Giden Yolda 1958-1974

Yıllarına Ait Canlı Hatıralar

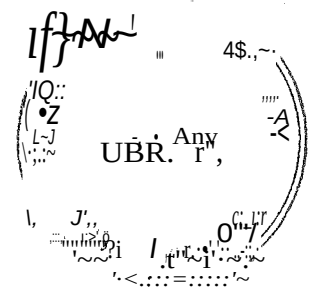
Mezuniyet Çalışması

Aycan ÖZEMİN

Danışman: Bülent YORU:LMAZ

2000-05-20

Lefkoşa

İçindekiler

Önsöz	1-2
Giriş	3-4
1958 Yılına Ait Canlı Hatıralar	5
Mustafa Baturalp	6
Mustafa Baturalp	7
Orhan Aktunç	8
1963 Yılına Ait Canlı Hatıralar	9
Orhan Aktunç	10
Zehra Tuncay	11-15
Mustafa Baturalp	16
İsmail	17
1964 Yılına Ait Canlı Hatıralar	18
Mehmet Salih Emircan	19-21
1967 Yılına Ait Canlı Hatıralar	22
Gülgün Serdar	23-26
İsmail	27-28
1974 Yılına Ait Canlı Hatıralar	29
Mustafa Tuncay	30-31
Gülgün Serdar	32-37
İsmail	38-39
Orhan Aktunç	40-41
Orhan Aktunç +	42
Dizin	43-44

Çalışmamda, 1951-1974 yılları arasında Kıbrıs'ta Türklerin yaşadığı acı ve zor günlerden geride kalan hatıraları toplamaya çalıştım. 1 Nisan 1955'te Rumlar "EOKA" adındaki gizli yer altı örgütünü kurarak Kıbrıs'ta Yunanistan'a bağlı düşüncesinin yani "ENOSİS"i gerçekleştirmesi için yaptıkları saldırılar sonucu Kıbrıs'ta Türk ve Rum toplumları arasında sıkı sık çatışmalar çıkmaya başlamıştı. 1960'ta kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Makarios Türkleri tanımlayan hakları ihlal etmeye başladı. 21 Aralık 1963'te ise Akritas Planı'nı uygulamaya başladılar. Birçok bölgede çatışmalar olur. Bu günler Kıbrıs Türkü'nün yaşadığı karanlık günlerdir. Sayıları çok fazla olarak saldırı Rumlar'ın karşı, kendileri sadece gelişmemiş, sayıları çok az olan silahlarla savunmaya çalışmışlardır. Bu gün toprakların Rumlar tarafından basılmaması, ezilmemesi ve Türk toplumunun özgür yaşaması için ayaklanmışlardır. Bu mücadeleleri ta 1974 yılına kadar sürdürdüler. Bu dönem içerisinde yapılan toprak mücadelelerinde pek çok Türk şehit olmuştur. Bu direnmemizin sonucu kurtuluş oldu. 1974 Barış Harekati Kıbrıs Türkü'nün sıkıntı, gözyaşı ve acılarının sonu olmuştur.

Ben bu çalışmamda kronolojik bir sıra izleyerek 1958'lerden 1974'lere gelene kadarki dönem içerisinde verilen mücadelelerin insanları üzerinde yarattığı etkiyi, zamanı akıllarında olan iyi veya kötü anıları şahsen onların ağızlarından dinleyerek yazıya dökmeye çalıştım. O yıllara ait anıları dinlediğimde ise farklı farklı insanların yaşadıkları ve duydukları hislerin hemen hemen aynı oldukları izlenimine vardım. Ayrıca bu insanların hepsi de yaşadıkları o günleri, nasıl zorluklardan geçilerek günlere gelindiğini bugünün gençlerine aktarmak istiyorlar.

GİRİŞ

Bu çalışmada 65 hâlünden oluşmaktadır. I. Bölüm' de 1958 yılına ait canlı hatıralar, II: Bölüm' de 1963 yılına ait canlı hatıralar, II: Bölüm' de 1964 yılına ait canlı hatıralar, IV: Bölüm' de 1967 yılına ait canlı hatıralar, V: Bölüm' de 1974 yılına ait canlı hatıralar \i}\emn.\i}\t.Ç-a\ışmamada Kıbrıs Türkü'nün yabancı olmadığı ve *hiçok anne, baba,* n~rie ve d~rie.le.t.\.\.\\W..~.1...1...~\\~~~~~'~ ~~~~~\.

n atıraların kenetlenişlerinden cıneyerek yazıya dökmeye çalıştım.

1958' den sonra Londra /Antlaşması'na dayalı olarak bağımsız Kıbrıs

Cumhuriyeti IS~\f>A~stos \96(.)td.a kum\mu~tu.B.emen.")'al)üan.~eG~mlerde ise Rum toplumu lideri Makarios Cumhuriyet başkanı, Türk Toplumu Lideri Dr. Fazıl Küçük de Cumhurbaşkanı Yardımcısı seçilmişti. Yeni devletin kuruluşundan sonra da iki toplum arasındaki anlaşmazlıklar devam etti. Özellikle Rum tarafı Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nı uygulamak istemedi. Bu sorun 1963'e kadar devam etti. 21 Aralık 1963'te <Türkler'e karşı Rumlar' ın giriştiği saldırı sonucunda pek çok Türk şehit oldu. Kanlı Noel olarak bilinen bu tarih kan ve barut kokulu karanlık bir dönemdir. 30 Aralık 1963'te iki toplum arasında Yeşilhat Antlaşması imzalandı. 1964'te yeni tedhiş olayları başladı. Aynı zamanda Yunanistan'ın Ada'ya asker ve silah sevki hızlandı. Türkler' e ait köyler yer yer kuşatılı yordu. Silahlı çatışmalar çoğalıyordu. 15 Kasım 1967'de Geçitkale ve Boğaziçi çarpışmalarından sonra iki görüşmeler başladı. 28 Aralık 1967 tarihinde Kıbrıs Geçici Türk Yönetimi'nin kurulması kararlaştırıldı. İkili görüşmeler bu arada devam etmekteydi. Fakat Rumlar'ın ENOSİS üzerinde ısrar etmeleri yüzünden bu görüşmeler çıkmaza girdi. Rumlar'ın olumsuz tutumları yüzünden yapılan Beşli Görüşmeler'den de sonuç alınamadı. Rumlar'ın Nisan 74'te tek yönlü olarak masadan kaçmasıyla bu

bulundular, 1960

Çıkıntı Ant/3 Şması 'y!a Ttirkiye Kı bsıs Tiirkü'nün bağımsızlığını ve

güvenliğini iç ve d

ış saldırılara karşı savunmakla yükümlüydü. Türkiye de bu

antlaşmaya dayanarak

Kıbrıs'a derhal müdahale etti. ENOSİS'i önlemek için de

1960'ın 20 Temmuz

~"c"~"I., ~

""""; 'oö\ges'inden Kıbrıs'a çıkartına

yapm asıyla Barış Harekatı başlamış oldu.

I~\iti:~\1.\ \\\t~\\\\')\\~~-!m '1~.11~n.'hl'11n.1\~"\"

dönüm noktası olarak algılanabilir. 74 Barış Harekatı Kıbrıs'ta yaşanan kanlı ve dramatik gidişi durdurmuştur. Kıbrıs Türkü'nün tüm sıkıntı, gözyaşı ve acılarının sonu olmuştur. Ben 1958 - 1974 yılları arası 11 dakikada Kıbrıs Türkü'nün yaşadığı canlı hatırları incelemeye çalıştım. Bugünlere gelmemizde onların nasıl mücadeleler içinde bulunduklarını bir kez de onların ağzından dinledim. İncelemiş olduğum bu dönemlerin yanında 1958 öncesinde ve 1974 sonrasında yaşanan olayların bir bütün olarak ele alınması yaşananların daha doğru bir şekilde değerlendirilmesini sağlayacaktır.

I.BÖLÜM

1958 Yılına Ait Canlı Hatıralar

1958'de Büyük Kaymaklı' da o zamanki 'WOLK.AN'.diy~)(ırılan yer
teşkilatında üç arkadaşımız, abilerimiz bomba yaparlarkene, bptri.ballın patlam
sonucu şehit oldu. Bu üç şehit Kıbrıs Türkü' nin ilk şehitleridir. Bu olaylardan
duyduğuma göre ve eminim, yani kesin olarak kanaate vardığım bir gerçek vardı
akşam bombaların patlaması-ile şehit olan üç arkadaşımızın bombayap mada u
olmadıklarını, esas uzmanının başka birisi o\du~u, o gee~ gizli bir ge
olduğunu .öğr~nuyoruz. Kendilerinin uyarılmasına rağmen bomba yapmaya
ettiler. Bu arkadaşlarımız; <Q akşam kendi çabalarıyla bombayı, tama
üzereyken, yapmış. oldukları bir hatadan dolayı bomba patlar ve..üç tane
büyüğümüz şehit olur.

Adı =soyadı.Mustafa BATURALP (55)

Oturduğu Yeri::Lefkoşa.

Sene 1958, ben ilkokulu bitirdim ve Sanat Okulu'na gittim. O zaman Rum - Türk Sömürge Dönemi'ydi. Rum ile okullarımız birdi. Ayrı bir kız lisemiz vardı ama o zamanlar gene bütün okullarımız karıştı. Şimdiki Sedat Simavi dediğimiz sanat okulu var ya, 1958'de Teknik Okul'du. Rumlarla beraber karışık okurduk. Türk talebelerine o zaman da bu azınlık şeyi uygulanırdı. Yani Rumlar serbest, Türkler' den 14 kişi alabiliyorlardı. Onu da sınavlar alırlardı. İlkokul bitirdikten sonra sınava girerdik. Sanat Okulu'na girebilmek için. Rumlar'la karşılık okullarda müdür de İngiliz idi. O zaman 13 yaşındaydım. Beni milliyetçiliğine iten neden, İngiliz'lerin milli günlerinde okul tatil olurdu. Fakat Türkler'in dini bayramlarının dışında, milli günlerinde tatil olmazdı. Türk talebelerinin okula gitmesi lazımdı. Bizi sınıfa sokmak için okul tarafından müdür bize adam yollardı.

Düşünün! 1958 zamanında, Sömürge Dönemi'nde Rumların ne kadar ayrıldığı. En azından İngiliz İdaresi'nde olan biz Kıbrıslı Türkler Rumların kayırıldığı, Rumların milli gününün kutlandığı bir idare içinde yaşadık. Türklerin maalesef milli günleri kutlanmıyordu. Bize tatil verilmesi için mücadeleye başlamıştık.

Bizler şimdi şu anda kendi bağımsızlığımız içerisinde yani Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde mutluluğu yakalamamız lazım. Bırakalım Rumlar o tarafta kendi kendilerine yaşasınlar. Böyle bir arada bir bayrak altında şuymuş, buymuş bunları unutalım. Biliyorum, insanlık adına güzel bir şey odu: ama maalesef olmaz. İşte geçmiş şeyler hatırlandığı zaman da Rumlar ile beraber hiçbir zaman barışık yaşayamayız.

Adı - Soyadı: Mustafa BATURALP (55)

Oturduğu Yer: Lefkoşa,

Siz yeni nesil bugünü gördünüz bugünü yaşarsınız. Hepinizi; elinde bay
Bizim nesil Türk Bayrağı'nı nasıl tanıdı biliyor musunuz?

İyi saatte olsun, ilkokulda Erol ERDOÖ\N diye bir hwaamı? vardı.
İdaresi yıl 1958'di. Bayrağı ceketinin altına saklar, getirir, sınıftan bir ta
kapıya nöbetçi kor, bayrağı karatahtaya asar; "sizin bayrağınız budur" derd
İstikla Marşı' nı sessiz olarak okuturdu. Yani İstiklal Marşı 'nı biz sessiz ok
öğrendik. Bayrağı da 1958'de sağsa Allah uzun ömür versin, öldüyse Allah
eylesin Erol ERDOÖ\N bize öğretti. Bir de Ethem Bey diye bir hocamız
Bunların ikisi de milliyetçi hocalardı. Biz onlarla yetiştik.

Adı -Soyadı: OrhanAKTUNÇ (55)

Oturduğu Yer: Lefkoşa

II.BÖLÜM

1963 Yılına Ait Canlı Hatıralar

Şimdi yetişen gençlik hür-yetişti. Buralara nerelerden geldik, nasıl mücadele ettik, hiç merak etmiyorlar. Bizler 63'leri yaşadık.

1963'te Büyük Kaymaklı' da 14 tane piyade tüfeği, 5 tane ise silahımız vardı. 7000 kişilik nüfusta. GavurKızılbaş'tan saldırdı. Büyük Kaymaklı' dan saldırdı.

Oradan pol'le Sr'le-1'e me ~a'iniiv. ~\Z.\ ~em.'oete a'o.\at 'le m.enl.\'o\\\.'{ en.\ m.enl.\'ei\ almak için giden Hüseyin RUSOile Hilmi MİRALAY 13 tane mermiyle döndüler. Ne alay, ne sancaktar, ne det.bayraktar mermi verdi. Mermi yok. Bunlar ile savaşa savaşa biz burayı vatan yaptık. Dolayısıyla siz gençler nerede yaşadığınızı, nasıl bu hale geldiğimizi iyi bilin. Yoksa kolaydır bugünkü bu demokratik ortamda başarı veya başarısızlıkla suçlanmak. Çünkü insanoğlu durağan değildir. Hep ileri gitmek ister. Hakkımızdır. Siz gençler daha güzeline layıksınız. Ama bizim getirdiğimiz noktadan daha da ileriye gitmek kaydıyla. Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi vardır. Gelecek sizindir; bunları iyi bilin, çocuklarınıza da öğretin.

Adı -Soyadı: OrhanAKTUNÇ (50)

Oturduğu Yer: Lefkoşa.

 ~dt/U. /1/t'llf..tffl'ft/E.i.tm&tú flfr~t/Afadf Ç73rşamuo

günü başladı. Cumartesi gecesine kadar dayandık. Cumartesi gecesi artık halk
öküldü. Başka mahallelerden insanlar geldiler, yatacak yer aradılar. Fakat içlerinden
bir tanesi, "yatar, afe yer aramayın da kaçayık, Tuğla Fabrikası 'na saklanmaya"
dedi. Rumlar devamlı olarak atış atmaktaydılar. Türklerde ise kurşun yoktu. Olanlar
da paslıydı. Attıklarında "pu:FR.der kalırdı oracıkta. Türk mücahitlerinin mermileri
tamamı~?o\\in,ı:..ē; a)\\W..~...a" fXlaç_||' ~l. \\~a\\n\\ R"\\lm\\al.\\)"\\afüfa.~e\\me1e \\a~\\ao.\\a-r'

dedi\\e1:. A.ske1:\\erde o bö\\ge""Yile1:k etm.e-yebaş\\adüa1:.. BÜ.)'Ük. oşum. da on\\a1:\\a gitti.

Ben oturdum, bekledim. Ama\\büyük oğlumun o halk ile nereye gittiğini merak
ediyordum. "Gideyim, bakaynn da geleyim" dedim. İki küçük oğlum "biz de
geleceyik" dediler.Nasıl gideyim? Kurşun yağmur gibi yağar, alayım iki çocuğu da
gideyim. Vurulursa bari bir kişi vurulsun. "Yok gitmem" dedim. Çocukların ikisi de
kanepenin üstünde uyuyunca, "artık gideceyim" dedim. Anneme de "gideceğim
bakayım, merak ederim o çocuk, o halk ile beraber gitti, nere gitti?" dedim.

Geçtim komşunun bahçesinden ama yağmur.gibi da kurşun yağar.

Bakarım kurşun "cavv" der yapışırdım. Böylece gece yarısı karanlığın içinde
ağır-ağır koştura koştura eltimin evine gittim. Büyük Kaymaklı halkı onun içinde
birikmişti. Karanlıkta meğer düşman görmesin diye ışığı yakmamışlar. İçeriye
yürüdüm. Beni gördüler. "Nere gidecen, buraya otur" dediler. "Yok ben oturmaya
gelmedim. Derviş'i (büyük oğlu) sormaya geldim" dedim. "Derviş kim?"td~diler.
Artık dayanamadım. "Bu evin sahibi nerededir?" dedim. Seslen seslensonuada eltimi
buldum. "Benim Derviş buraya geldi mi?" dedim. Kendilerinin olduğu tarafta
olmadığını söyledi. Kadınlar ve erkekler ayrı yerlerde oturuyorlardı. Erkeklerin
tarafına gidi sorduğumda: "buradadır, burada" dediler. Rahatladım, oturdum. Annem,

ağır baypası sizi da geçirelim" dediler. Çünkü gavur vira darardı. Sonra 5 -10 kişi daha geldi. "Hade geçirelim sizi da" dediler. Yürüdük geçelim. "Tek tek geçin ha! Vurulursanız bir kişi vurulun" dediler. Ama biz hepimiz koşturarak geçtik. Biz geçtikten sonra gavur o yolu daramaya başladı. Biz oradan Tuğla Fabrikası' na gitti. Bir gece orda samanların arpaların içinde kaldık. Daha sonra oradan kamyonlara binerek Hamitköy'e ablamın yanına gittik. Kaç sene orada göçmen kaldık. Barakalarda yattık. Başımıza gelmeyen kalmadı. Ondan sonra ev verdiler. Gavurlar bizim mahalleyi işgal ettiği akşam babam evde kalını ştı. Babamla beraber Süleyman Dayı ve Süleyman Dayı 'Nın özürlü çocuğu da bizim evdeydiler. İşgalden sonra Süleyman Dayı bizim yanımıza gelebildi. Babam ve oğlunun şehit olduklarını bize söyledi. Kendisi de evin içindeymiş fakat hamamın içine saklanmış. Gavurlar onu görmediler. Ama o gavurların seslerini, babamın ve oğlunun şehit edilmesini duymuş. Hamamın içinde bir gece kaldı. İşgalin ertesi günü ses seda kesilmiş. Fakat dışarı çıkmamış. Sabah olmasını beklemiş ve hamamın içinde sabahlamış. Sabah olunca bakmış ses seda yok: "şit şit" demiş, çünkü seslensin korkarmış. Ses seda çıkmamış. Çıktığı zaman sokak kapısının yanındaki kanepede babamı daradıklarını görmüş. Çocuğunu da yatağında daramışlardı. Artık gavur işgal edip çekilmişti, ortalıkta kimseler yoktu. O da Yalçıcı Yolu'nu tutmuş ve bizim yanımıza gelmişti. Ama yanımıza gelene kadar da çok korkular geçirmiş. Çünkü bizim olduğumuz bölgede Türk askeri vardı. Kendisini görünce gavur zannedip vuracaklarından korktuğu için "be arkadaşlar ben Süleyman Dayı'yım" diye çağırmaya başlamış. Bizimkiler da duymuş ve onu yanımıza getirmişti. Ölülerini işgalden 8 gün sonra aldık. İngiliz, Türk, Rum, hepsi bir olup da toplarlardı. Herkes kendi ölüsünü aldı. Bizim evden üç tane ölü çıktı. Biri babam, biri Süleyman Dayı'nın oğlu, biri de Rum'du. Evde

Rum olmasın. Nedeni: Rum girmiş içeriye öldürsün diye, dışarıya çıktığında ise arkadaşları kendisini iürkzanneçlip vurmuşlar. 'fani birbirlerini vurmuşlar. Babamın şehit olması da şöyle olmuş. Babam köyün imamı idi ve şehit olmak isterdi. Bu nedenle evden kaçtılar. Rumlar eve girdiğinde babam elinde bıçakla karşı koymaya çalışmış ama...

Yollar açıldı. Kaymaklı'nm içinden geçip Lefkoşa'ya giderdik. Kaymaklı'da Rumları da görürdük. Çünkü enlar kaçmadılar. İngilizler nöbet tutar diye cesaret eder geçerdik. Rahmetlik görümcem kızardı bana; "Geçme o Kaymaklı'nın içinden yalnız" derdi. Be de "ne olacak daima geçerik" derdim. Şimdi İlk Hece Anaokulu var. Orada Riston'un dükkanı vardı. Sahibi gavurdu. Yaşlı bir adamdı. Onun bir oğlu vardı. EOKA-1'in birinci BOK.ACI'sıydı. Ben da bir gün gelirken birşeyler eksildim. "Gireyim, alayım bu bakkaldan" dedim. Yaşlıydı gavur ama gördü tanıdı beni. "Sen Hasan Hüseyin'in kızı" dedi bana. "Ha" dedim ben da. "Senin buba da hiçten gitti" dedi bana. "Niçin hiçten?" dedim. "Bee saklandı kapının arkasına, bu kadar bıçak aldı eline. Yoksa öldürmeyceydi kendini bizim asker. Karşı durdu askere, asker da daradı kendini" dedi. Ne deyim, deyemedim bir şey. Aldım alacağımı kaçtım. Karşı durduğu doğrudur. Ama çocuk da mı karşı durdurdu. Onu da oğlu zannettilerde diye vurdular. Zaten gazetede de oğlu diye geçti) ama oğlu değil, bir yerde olduğu için oğlu zannettilerdi. Ben herşeyimi bıraktım da kaçtım. Hanaya çıkamadıydık bir şeyler alalım. Yağmur gibi kurşun yağdı. Böyle zamanlarda hiçbir şeyinalaman, ancak deliklerden dirseklerden canını kurtarmaya çalışın. İşgalden 15 gün soma gittiğimizde evi bıraktığı mız gibi bulduyduk. Çünkü babam kapıyı girerkenden orada öldüydü. Giren ölüyü görürdü, kaçardı diye birşeyimizi alamadılar. Ölüler toplanınca başladılar artık almaya.

İlk evime gittiğimde bir komşuyla beraber gittim. Bileziklerimi ve birkaç tane değerli eşyayı aldım. Daha sonra gittiğimizde ise babamın öldüğü kanepenin üzerindeki kanları yıkadık. Etrafı temizledik, tertipledik kapıyı kapatıp bağladık. Her evimize gittiğimizde tertipler- kapatıp kaçardık. Bir iki gün sonra gittiğimizde bakardık kapı açık. 10 - 15 gün da böyle gitti. Sonra yollar kapandı. "Kaymaklı'ya gitmek yasak" dediler. Biz hiçbir şeyimizi alamadıö. Ne yatacak yer var, ne yorgan var. "Aman ne yapacayık şimdi?" dedik. Osman Efe izin vermez. Çünkü Barış Gücü çekilmiş. Biz da evimize gideyik diye hiçbir şeyimizi almadıydık. Rahmetli Ali Hoca'ya:"bize bir arabacık getir, yataklarımızı olsun alalım" dedim. Ali Hoca "ben giderim, gitmem demem size. Gidin Osman Efe'ye o izin verirse giderim" dedi. Gittik, Osman Efe'ye söyledik. Osman Efe da "madem hiçbir şey almadınız da yerlerde yatırsınız izin vereyim ama mesuliyet da kabul etmem ha!" dedi. Ali Hoca'ya söyledik. Ali Hoca arabayı aldı. Biz da bindik gittik, Baypas'a kadar. Baypas' a gelince gavur çıktı karşı mı za. Ehliyeti, hürriyet kartları mızı istedi, hepimiz gösterdik. "Hade fiye" dedi bize yani "hade geçin." Geçtik, gittik. Bir sandığımı aldım, bir de karyolamın direklerini, tahtalarını alamadım. Çocukların yataklarını da aldım. İşte o kadar alabildiğim. Tabaklarım, camlıklarım, kazanlarım, dolabım, karyolam hepsi kaldı. Dikiş makinem vardı. Tuttum, dikiş makinasım çekıştirdim. İngilizler gördüler, geldiler. Bana yardım ettiler ve dikiş makinemi arabanın arkasına koydular. Başka bir şey da alamadım. Ne derler, "ölmeyince herşey de olur gerie." Ama giden canlar da geri gelmez.

Adı - Soyadı: Zehra Tuncay (70)

Oturduğu Yer: Küçük Kaymaklı.

Biz Türk insanı, Kıbrıslı Türkler gerçekten Rumlar gibi ileriye dönük bir plan yapmamışız. Rumların Akritas Planı'nı yapıp Kıbrıs'ı tamamen Rum egemenliği altına almak için yaptıkları mücadelede biz onda birini yapmamışız. Bizler çok yumuşak huylu insanlarız. İnsanlara değer veririz. Yani aslında biz Türkler milliyetçi gibi görünürük, Avrupa tarafından da vurucu, kaba, barbar gibi gösterilmeye çalışılırız ama tarihe baktığımızda en yumuşak insanın bizler olduğunu görürüz. Gerçi biz hiçbir zaman milliyetçiliği savunmadık. Buna örnek vermek gerekirse:

63 Hadiseleriyle ileri gelen tanınmış Türkler, polisler casus olarak ortaya çıktılar. Yani Rumlar'a hizmet eden Türkler çıktı. Biz bu gibi kişileri ulusal hatlarımızda yatırdık. Fakat Rumlar'a baktığımızda hiçbir Rum casus çıkmadı. 63 öncesi bizim tarafta(o zaman-bentalebeydim ama sinamada çalışırdım). Sinamada çalışan Abraham denilen bir Rum adam vardı. Bu adam memleketin Türkler tarafından en sevilen adamıydı. Koyu Beşiktaşlı'ydı. Fenerbahçe yendiği zaman da eşeğini sarı laciverte boyardı. Kısacası Türkleri çok severdi. Fakat kendi milletini bırakıp da Türkler'e casusluk yapmadı. 63 Olaylarıyla birlikte bu adamın ve çok iyi anlaştığımız esnaf arkadaşlarının hep bizim içimizde koyu bir casus olduklarını anladık. Bizi bütün bildiklerimizi o kadar vermişiz ki kendilerine, davranışlarımızla olsun konuşmalarımızla olsun hep gidip Rum tarafına söylediler. Bunlar hep casus çıktılar. Rumlar daha koyu milliyetçidirler yani. Türklerden daha fanatiklerdir. Jij11 nedenle Kıbrıs Türkü'nün kendine gelmesi lazım artık. Yaşamak için bencil9lm-sı lazımdır. Kendi devletinde bencilliği dışı karşı benimsemesi lazımdır. A...lcsiiil.alde bizi küçük bir şey gibi yutarlar.

Adı -Soyadı: Mustafa Baturalp (55)

Oturduğu Yer: Lefkoşa.

1963'te Tuzla'da Rumlar bir Türk mahallesine ateş açtıydı. Herkes koşup evine kapandıydı. Benim haberim yoktu. Dükkanımı açmaya gittim. Ben o zaman Tuzla" a kalırdım. İskele" e de dükkanım vardı. Galiba 3-5 tane Türk geldiymişdi çarşıya, hatırlamıyorum. Ansızdan "bir kişi kapıdan "Rumlar filan mahallede Türkelr'e ateş açtılar, kaçın da bizi da vuracaklar" dedi. Çünkü Rum bölgesine yakındık. Rum'un Belediye Pazarı 'nın karşısında bizim Belediye Pazarımız vardı. Dükkanlarımızı kapadık. Benim eve gitmem için Rumlar'ın içinde geçmeme gerekirdi. Ben de Türk mahallesine gittim. Rumlar mahallesindeki Türkler hep oraya toplanmışlardı. O bölgeden evime arka sokaklardan bisikletimle beraber gidecektim. Meğerse benim geçtiğim yani bu arka sokak dediğim bölge Rumlar'ın mevzileriymiş. Benim haberim yok. Eve gittim. Evde karım ve çocuklarım yoktu. Anladım ki baldızıma gittiler. Gittim, kendilerini baldızımda buldum. Ondan sonra örf-i idare oldu, çıkamadık. 24 saat kapalı kaldıktan sonra Türk mahallesindeki Rum aileleri almak için bizimle değiş tokuş yaptılar. Yani Rum tarafından Türk tarafına, Türk tarafından Rum tarafına değiş tokuş yaptılar. Bacanağımın otomobili vardı. Bazılarımız bacanağımın otomobiline, bazılarımız da Rum polislerinin otomobiline bindik. Böylelikle Türk bölgesine geçtik. Ayrılık o ayrılık bir daha 74'e kadar evimizde gidemedik.

Adı -Soyadı: İsmail (80)

Oturduğu Yer: Lefkoşa

III. Bölüm

1964 Yılı na Ait Canlı Hatıralar

Araştırmacı yazarın. "Ulusal Var Oluş Mücadelemiz" adı altında dört kitabım var. Bu dört kitapta bilgi notları veriyorum. Bu bilgi notlarından sonra da şiirsel bir anlatımla olayın anlatıyorum. Bunu yaparken amacımız şuydu: Bilhassa öğrencilere o günleri hatırlatmak istiyorduk. Düşmanlık öğretmek istemiyoruz. Fakat düşmanı işaret etmek istiyoruz. Toplumun başına böyle böyle şeyler gelmiştir. Bu harap etmeler olmuştu. Dolayısıyla bunu bilelim ve buna göre hareket edelim. Düşmanlığı kaldırırsak, işimizi gösterme gereği duymadıkları ana kadar onlardan uzak duralım. Çünkü çok çelik. Babalarımız, dedeleriniz bizlerle beraber o günleri yaşamış insanlardır.

Anılarımız çok, fakat bilhassa bir tanesini söylemek istiyorum: "Beşparmak Dağları'nın düşmesi yani Beşparmak Dağları'nın kaybedilmesi olayı." Bu benim için acı bir olaydır. Ben 1973'te Anafartalar Ortaokulu'nda öğretilirdim. Türk Mukavemet Teşkilatı'nın da yeminli aralarındaydım. Askeri eğitimimizi görmüştük. Ben Türk Mukavemet Teşkilatı'nın içerisinde Oğubeyi olarak görev yapıyordum. 21 Aralık 1963'te Tahtakale olayı ile saldırılar başladı. Bu saldırılar Rum-Yunan ikilisinin hazırlamış olduğu Akritas planı çerçevesinde başlatılmıştır. Akritas, Rumların Kıbrıs'ı Yunanistan'a bağlamak için (ENOSİS) kurdukları gizli örgütün adı idi. Bu örgütün başında Kıbrıs Cumhuriyeti'nin İçişleri Bakanı Yorgacis ve Başbakan Yardımcısı olarak Çalışma bakanı Papadopoulos, Kurmay Başkanı olarak da bugünkü Kıbrıs Rum Yönetimi Başkanı Klerides bulunuyordu.

Teşkilatın silahları yani bu Akritas teşkilatının silahları EOKA'dan kalan ve diğer ülkelerden satın alınan silahlardan oluşuyordu. Teşkilat mensupları, yani Akritas'ın üyeleri ilk eğitimlerini Kıbrıs'ta yapıyordu. Askeri tatbikatlarını Trodos Dağları'nda gerçekleştiriyorlardı. Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Makarios'un

Trod()S'taki yazlık köşkü da bu teşkilatın karargahı idi. Teşkilat mmmmm-ları dah

ξ~~~\._~~\|.l.\.l\~"~{.~l'l |)..~'Qd\l~~l.Xl~'Q~l.. 'Q.~~~"~{.l~'Q~'tl~\lQ."~'Q..lQ~'tl~Q..l\l\l~\)"~{.l'Q~"~{.~l..

Gm.\.e' u.e.l...e.~o~a ~an.ca~n.a 'oa~\ \ o 'l.am.an. a\l\l\ \an.e şmca~k var) dördü

kovan (tabur)Kanlı Noel'debaşlayan Rum saldırılarını göğüslemek için ilk gün itibaren göreviyüklendim, Bütün evlerin pencereleri kum torbaları ile mevzilerle getirildi. Kasabanın gözetim ve denetim işleri yapılmaya başlandı.

12 Mart 1964 tarihinin akşamına kadar Gime mücahitleri (40 kişiydiler) halkını savunmak için hazır olarak beklediler. Herhangi bir çarpışma olmadı. 12 1964 akşamı Bayraktarlık'tan gelen emir çerçevesinde Boğaz Bölge Komutanlığı takviye etmek için Gime'yi boşalttılar ve silahlarıyla geceleyin Girne Boğazı geldiler. Ben Beşparmak Dağları üzerinde Lapta'ya yakın bölge olan birinci M Bölgesi'ne komutan olarak gönderildim. Mücahitlerimin sayısı on sekiz kadar idi. Hilarion Kalesi'nden benim bölgeme olan uzaklık 7 kilometreydi. Bu 7 kilometre cepheyi biz kırk beş mücahitle tutmaya çalışıyorduk. Birinci mevzi bölgesinde vardım. Kilise mevzisinde Mustafa Hacıali vardı. Üçüncü mevzi bölgesinde Arpalıklı Savaş bulunuyordu. Kırk beş mücahidimizle bu bölgeyi savunmaya çalıştık. Yapılan Rum saldırılarını veya teşebbüslerini durdurduk ve Boğaz-Girne Boğaz-Lefkoşa yolunun elimizdençkmaması için katkıda bulunduk. Bu durum Nisan sabahına-kadar bu şekilde devam etti.

23 Nisan 1964'te hem milli bayramımız, hem de Kurban Bayramı' mız 12 gün Doktor Fazıl Küçük, Şemi Kazım ve diğer siyasi erkan bizi gelip ziyaret ettiler ve bizlerle öğlen yemeği alınırlardı.

24 Nisan Kurban Bayramı' mızın son günü idi. 25 Nisan sabah saat 2 civarında Rumlar bir Yunan Binbaşısı 'nın emri altında saldırıya geçtiler. Hedefleri elin

bulunan 7 kilometre uzunluğundaki bölgeyi almak ve dar Boğaz'a inerek Gime - Boğaz-Lefkoşa yoluna hakim olmaktı. Kırk beş kişilik mücahit birliği Yunan

"Bm'oal}ı1>ı'mnemün.cie\ô. o.ört'oö\i\.\.\t, ~an\ /:ıı-ıı}\ c\vannô.a\.\ R\lm K\lvve\ei\ne

kal:ı}1. <s.avunma-ya ça1.ı}\.\. ~abah <s.aa\ 4'e kaö.at Ö.aıyan.ö.k. 4'en. 1\i'oaten. ıııı\ komutanlıktan gelen emre uyarak Bilelle (Göçeri), Kırmı, Ağırdağ köylerine çekildik.

En son çekilen birinci mevzi mücahitleri saat 11'de Bilelle köyünde yeniden mevzilerine yerleştiler ve dağdan başlayan Rum saldırılarına karşılık vermeye başladılar. Yedi kalmıştık. Orada ben iki mücahidimi şehit verdim. İki tanesi de esir düşmüştü. Tabii ki çekilmekten başka yapılacak bir şey yoktu. Üç,beş kişiyle savunma yapmak mümkün değildi. Ama daha somaki yı Harda Rumların gazetelerde çıkan hatırlarında bizim bilmediğimiz tarafları da yazdıklarını görüyoruz. O çatışmalarda Rumların da birçok kayıpları olduğunu öğreniyoruz.

25 sene içinde biz o bölgede; Fota, Kırmı ve Gönyeli' de göreve devam ettik. Ben bu olayı normal karşıladım. Bu görevin zorluklarına şüphesiz göğüs germek zorundaydık. Ben ve benim arkadaşlarım da bu olayı değerlendirir. Ruhi hiçbir şey olmamıştır. Çünkü bu düşman benim çocuklarımı, benim karımı, benim halkımı öldürmeye geliyorsa onu durdurmam veya öldürmem gerekirdi. Böyle bir mücadelede bulunduğumdan dolayı gurur duyuyorum. Biz böyle bir mücadelenin gerektiğine inandık ve başardık. Bu günlere geldik. Artık gece yattığımızda sabahleyin ne olacak diye düşünmüyoruz. Sınırlarımız var, egemeniz, Türkiye yanıbaşımızda savunmamızı üstlenmiş dolayısıyla yaptığımız hizmetlerin sonuca ulaştığı kanaatindeyim, bundan da gurur duyuyorum.

Adı - Soyadı: Mehmet Salih EMİRCAN (63)

Oturduğu Yer: Lefkoşa.

IV.BÖLÜM

1967 Yılı na Ait Canlı Hatıralar

15 Kasım 1967, Rumların Grivas başkanlığı. nda yani diğer bir deyişle BO.KA "rrrrn başkanlığında Geçitkale ve-Bogaziçi köylerine bir saldırı olayı olmuştu. Sonunda bu iki köy düşer, ikisi de esir olur. Büyük zaiyat verilir. Ama Türkiye'nin kesin tavır koyması ve Türk donanmasının ilk kez çok büyük bir organizasyonla Akdeniz'e açılması üzerine de Rumlar askerlerini köylerden geri çekerler. Grivas'ı da Ada dışı na gönderirler.

İşte 15 Kasım 1967'de bu saldırıların olmasının ardından bir program geliştirildi. Ben öğretmen ve görevli birkaç arkadaşla birlikte köydeki durumu görmek ve ilgililere bir rapor hazırlamak için Geçitkale'ye gittik. Mercedes Marka bir arabanın arkasına sigara doldurdular. Niçin gittiğimiz anlaşılmadı diye bunu yaptılar. Ben, o zamanki Lefkoşa Türk Kız Lisesi'nden bir başka öğretmen arkadaş, Günay YÜCESOY (şimdi beden eğitimi müfettişidir) ve Sosyal Hizmetler Dairesi'nden birkaç görevli arkadaş, beş kişi bu arabaya bindik ve barikatlardan geçerek o günkü adıyla Köfünye'ye gittik. Yol boyunca devamlı durdurulduk. Çok kötü muamele ile tartaklanma tabiri cayı is tartaklanarak arabanın içi arandı, arkası arandı, üstüne arandı. Niçin oraya gideceğimiz soruldu. Biz sigara götürmek istediğimizi söyledik. Rum pek kabul etmedi aslında ama bizi geri çeviremedi. Çünkü ~~girdiğimiz~~ Birleşmiş Milletler' e de bildirilmişti. Köye girdiğimiz zaman tam bir savaş meydanı gibiydi. Her tarafta eski kırık dökük evler ateşlenmiş yerler vardı. Öncelikle bizi ailesinden üç kişiyi şehit veren bir kadının evine götürdüler. Kadın zannederim artık şuurunu kaybetmiş durumdaydı. Çünkü elinde yorgan ve yastı ğa benzeyen bir şey vardı. Ve durmadan onun içindeki pamukları dışarı ya çıkartıp tekrar onları içine dolduruyordu. Yani filmlerde seyrettiğimiz çıldıran insanlar vardır onlar gibi. Sanırım gerçeklerle yüzyüze gelmek herhalde kadını perişan etmişti. Kadın evin bayağı dışında tepe gibi

bir yerde oturuyordu. Fakat~vin içi de darmadağındı. Demek ki Rumlar evin içine de girmişlerdi. İnsanlar hiç konuşmak istemiyorlardı. Konuşanlar da sanki beddua eder gibi yahut söver gibi bir hava..içerisindeydi. Sonra bizi 90'lık Mehmet Emin'in yakıldığı eve götürdüler. Btıçpkyaşlı bir adammış. Evin kapısını açtığımız zaman doğrudan evin içine girilmiyordu. Eski Türk evler veya köy evleri var, önce bir sündürme değ.İğn;iz bir boşlukwardır. Ondan sonra evin içine girilir. Bazı evlerde o hala topiak.1:r.]3'1:1.lcatMehmetEmin' in evinde orası beton dökülmüştü. Demek ki adam şehit edilmed~ILfũ.ğnce veya ailesi kapıdan esas binaya girişe kadar olan bölmeyi üstünü kapatm~g~(.sadece yeri beton dökerek bir nevi temizlik veya oturma yeri sağlamışlardı. I<.ğyliilerin anlattığına göre Rumlar eve girmek istemişler. Mehmet Emin evden k1l1.çaj;p.amı\$ Yani saldırı olduğu zaman yaşlı olduğu için evden çıkamamış. Run)l@>girmişlerAdam önce onların kim olduğunu anlayamamış, "kim o" falan diye sorıptı.Ş. Fakat sonra üzerine gazyağı yani bildiğimiz benzin dökülmüştü. ve adamı orada.yt1.cnmişlar. Biz gittiğimiz zaman tabii kemikleri falan yoktu fakat evin içerisinderi;nütp.işbir koku vardı. Bir yağ kokusu gibi bir koku ve yerde de bir yanık şeyinin iz:ıl~ıtl.>vardı. O koku sanki öyle bütün eve çevreye sınırmış gibiydi. BiJmem hiç böyl~iy1:1,11ık bir şey kokusu, lastik kokusu veya et kokusu duydunuz mu? Hani gerçi kel:~t\p/yapılırama bu öyle bir koku değildi. Bu canlı bir insan etinin yanması olayıycliri Günlerdir ne o kokuyu untabildim, ne de o manzarayı untabildim. / Oraclaki vücudundan arta kalan eşyayı neyse kemiklerini vs. toplamışlar. Kül+olmayan şeyleri ne yaptılar, nereye gömdüler onu sormaya pek cesaretimiz olamadı.

Köyü böyle hemen hemen her evi kontrol ederek dolaşmamı za rağmen en çok galiba MehmetBmin'In evinde durduk. Ama durduğumuz her saniyede bütün grup

için çok berbat bir manzaraydı. Sonuçta gerek o köyde gerek diğer köyde vardı. Biz ve rapora kaydettiğimiz emomalı husus, köydeki büyük yılgınlık ve kötümserlik havasıydı. Hatta yolda dönerken ayı şeyi konuştuk. Eğer bu kötümserlik diygusu bütün Kıbrıs Türkleri'ne yayılacak olursa, her halde direnme gücü diye)15ii: şey kalmayacaktı. Sanırım, toplum 1963 olaylarından sonra ilk kez Rum'la bul<~dar yüzyüze kalıyôrve bu kadar-vahşice bir olaya tanık oluyordu. Gerçi 63'te de işç bu Ayvasıl'da gönülenler falan var ama onlardan görüp de kurtulan olmadığı.i) için vahşet birinciagzdan anlatılamadı. Ama burada yakılan bir adamın durumu birinci ağı.zdan bize iartlatılmıştı. Yazdığımız raporda süratle köye onarım ekipleri gitm(;)si gerektiği ve özellikle moral olarak insanların mutlaka güçlendirilmesi gerektiği ye henüz o günlerde.çok gündemde olmayan Sivil Savunma Teşkilatı'nın o köylerde veya küçük yerleşim birimlerinde kurulması ortaya çıktı. Akşamüzeri köyden ayrıldığı.mızda artık güneş kavuşmak üzerdi yanı akşam olmuştu. Bizi arayan araba tekrar bizi Lefkoşa Türk Kız Lisesi'nin bahçesine getirdi. Çünkü oradan harelet etmiştik. O zaman yurttan olan epeyce köylü öğrenci vardı. Kız Lisesi'nde okumakta olanlar kapının dışında bizi bekliyorlardı. Çünkü ailelerinden kiinin sağ kimin ölü olduğunu bilmiyorlardı. Biz tabii o çocukları özellikle ben ve Günay Hanım oraya giderken o çocukların isimlerini de alınıştık. Yani köylerde aileleri kimlerdir? Acaba bir kayıp var mı falan diye. Ve tabii o çocuklarla tekrar karşılaşmak çok acı bir şey oldu. Bir kısmının yakınlarından kaybettikleri vardı. Belki bir anne, bir baba, bir kardeş değildi kaybettikleri ama yine komşu, akraba, ikinci karın, üçüncü karın gibi insanlar vardı. Onlara tekrar tüm bunları anlatabildiğimiz kadar anlatma gereği duyduk. O an bütün gizli şeyleri de orda genç kuşaklara anlatamazsınız. Ve zannederim hayatımın en kötü anılarından bir tanesi oldu bu. Yıllar sonra 1974'de

kendim esir düştüğüm zaman hep aynı şeyi hatırladım. ~~Anıların Pınları~~ bir kibrit çıkıp bizi de burada yakacaklar mı diye.

Nitekim bizim 1974'de sığıldığımız mahzeninin kapısı da yandı ve ben hep aynı şeyi hatırladım. İşte bir küçük ateş içeriye girmiş olsa biz o küçük odada olan o kadar insansher halde ayı. Mehmet Emin gibi yanacaktık. Bu olaydan sonra Türkiyeli şair-Omit Yaşar Oğuzcan "Geçitkaleli Mehmet Emin Destanı" diye bir şiir yazar.

Adı -soyadı: Gülgün SERDAR(56)

Oturduğu Yer: Lefkoşa

1967'de olaylar biraz durulduydü. Rumlar Köhünni hadisesin\~19, sonra Geçitkale'ye saldırdıydı. Ondan sonra Yunan askeri çıktı. Bundan Grivas'ı Ç~1~~;)f ve yollar açıldı . Rumlar kasabalara barikatlar kurduydular. Mesela Gime'ye gitmek için bütün Türklerin üstünü-başını ararlardı. Ondan sonra barikatları geçirirlerdi. Yollar, sokaklar açıldı. Herkes malına gidebilirdi. Tuzla'daki evime gittim, baktım evimin kapısı kırık kapıyı açtığımda içerden birisi seslendi. Meğer evimi işgal etmişler. "Sen/kimsin" dedi-bana, "Ben evin sahibiyim" dedim. "Hayır, sen evin sahibi değilsin, evin sahibi bizik. Harp ettik da aldık bu evi, hadi bakayım yıkı 1 karşımdan" dedi,. Döndüm, kaçtım. Bu defa gittim, avukat aradım. Mahkemeye vereyim kendini da boşaltsın evimi diye. Davayı ne Rum avukatlar, ne de Türk avukatlar hiçbiri almak istemez. Rumun biri bana akıl öğretti. Dedi Ki: "Makarios'un çok tanıdığı. bir avukat cira vardır. O ancak alır senin davanı." Hakikaten o ciranın yanına gittiğimde anattım derdimi "tamam" dedi bana "ben senin davanı alırım" dedi. Mahkeme oldu. "Tamam, kazandın davayı, gidecen mahallenin muhtarına söylecen alacan muhtar da gidecen. Muhtar söylesin kendine evi boşaltsın da evine giresin" dedi avukat.

Gittim ben muhtara söyledim. "1 lira verecen" dedi. Çıkardım verdim. Koyduk arabamıza muhtarı götürdük. "Evden çıkasın kaç gün isten" dedi ciraya. "3 gün müsaade etsin bana" dedi. Ben kendine bir hafta müsaade verdim. Bir hafta sonra gittim baktım çı kınadı. Tekr:lf gittim muhtara 1 lira ödedim. Muhtar ikinci defa gittiç "Boşaltmazsan, polis ile beraber atacağı.m bu eşyaları dı şan" dedi. Öyle oldu boşalttı. Evi bana teslim etti.

Aynı gün hakimın yazahanesine gittim. "Davayı kazandın. İşte bu senetin 600 lira değerinde. Ne zaman Dr. Küçük ile Makarios anlaşırda, bu seneti götürecen bu

parayı sana ödesinler" dedi. Teşekkür ederim, Hakim Bey" dediç Aldım, koydum
cebime senelerce de sakl~dun. Buraya da getirdim. Güveyim yırttı, attı. Halbuki
yırtıp atmasaydı. Şimdi çokluzum ederdi.

Gelen Barış Gücü temsilcilerine onu gösterebillıdık. işte bhe Rum\ar bunu
yaptılar, Rumları adaleti bu, diye.

Adı -Soyadı: İsmail (80)

Oturduğu-Yer:Lefkoşa

V.BÖLÜM

1974 Yılı na Ait Canlı Hatıralar

devam etti. Gece olunca biz atışları mızı azaltmamıza rağmen; Rumlar' ın atışları hiç durmadı. Gece yansından-sonra yanımıza gelen arkadaşlardan, Dikmen -Lefkoşa yolu üzerinde bulunan Bayraklı Mevzi'nin Rum taarruzu •sonucu düştüğünü söylediler. Rumların gayesi; Gönyeli Türk Alayı'na saldıran Rumlar ile birleşip Gime - Lefkoşa yolunu kapatmaktı. Ancak Gönyeli'deki Türk Alayı'nın güçlü savunması-ve bizim mevzilerdeki mücadelemizRumlar'ın birleşmelerini önledi.

21 Temmuz 1974'te sabaha yakın Rumlar'ın geri çekilmeye başladıklarını gördük. Kaçarlarken onları yaylın ateşi altına aldık. Saat 06.00 civarında yanımıza gelen Türk Birlikleri'nin komutanı ile mücahitlerin komutanı bilzere karşı taarruza geçeceğimizi söylediler. Hep »beraber Dikmen'e doğru taarruza başladık. Rum mevzilerine ulaştığımızda Rumlar'ın mevzileri terkettiğini ve silahlarını orada bıraktıklarını gönlük. Daha sonra Dikmen köyüne ilerlemeye başladık. Köyün girişine geldiğimizde-dağdanüzerimize ateş edildi. Bizleri üzerimizdeki üniformadan dolayı Rum zannetmişlerdi. Açılan ateş üzerine biz orada mevzilendik. komutanlarımız hemen Türk bayrağını çekmemizi istediler. Bayrağı çektikten sonra ateş ettiler. Telsizler irtibat kuruldu. Bizim köye girmememizi emrettiler. Çünkü dağdan inen askerler, üniformalarımızdan dolayı bizi Rum zannedip vurabilirlerdi.

Dağdan inen birlikler köye girdikten sonra yanımıza geldiler. Hiç durmadan hareketlarına devam ettiler. Bizler ise birliklerimize geri döndük. 22 Temmuz 1974'te Birinci Barış Harekatı'mı tamamladık.

Adı - Soyadı: Mustafa TUNCAY (49)

Oturduğu Yer: Küçük Kaymaklı

21 Temmuz 1974'ü 22 Temmuz 1974'e bağlayan gece, saat 23.00'te biz, elliye yakın kadın-çocuk ve yaşlı, on iki saatten belli Lefke'nin merkezindeki Direk Oteli'nin bodrum katındaydık. Orada bir kuyu, ağzında, su pompalamak için büyük bir motor vardı. Bizler de 30 metre karelik bir yere sığınmıştık, aramızda iki yavru bebek vardı. Üç saat arayla onlara sıcak süt verilmesi gerekiyordu. Ama nasıl? İçeride yanan mum ışığı, dışarıya sızmasın diye bodrum kapısının aralanmasına bile izin yoktu.

Patlayan bir bomba sarsıntısında, zaman bir şerit gibi gözlerimin önünden geçmişti... 20 Temmuz, Cumartesi sabah saat 05.00'te çalan borularla fırlamıştık yataklarımızdan... >Yı Hardır beklenen an gelmişti, Türkiye Hükümeti Garanti antlaşmalarındaki hakkını kullanarak Kıbrıs Türkü'nün yanına koşmuştu. Bu ne büyük bir mutluluktu, ne büyükbir olaydı! Ama henüz Lefke'de değişen bir şey yoktu. Erkekler, Rum tarafındaki darbe girişimi nedeniyle birkaç günden beri zaten cephede idiler. Yalnız, yollardaki askeri araçlar artmıştı, bir de radyoda yayınlanan marşlar - şiirler - kahramanlık türküleri...

Yavaş yavaş bir sessizlik çökmeye başladı ve acı haberler gelmeye Lefke'yi çevreleyen Gaziveren, Doğancı, Taşpınar ve Çamlıköy, büyük güçlere, araçlarla saldıran Rumlara karşı koymaya çalışıyordu. "Yardım" deniyordu, "yardım etmek"... Gözlerimiz göklerde, kulaklarımız tetikte akşamı bulmuştuk. Derinden silah sesleri geliyor, kesif bir yanık kokusu etrafı kaplıyordu. Meğerse düşman Doğancı'yı dört yandan ateş vermişti.

Gece, 20 Temmuz gecesi, dakikalar saat kadar uzundu sanki, bir türlü geçmek, bitmek bilmiyordu. Ama, gün ağarırken korkunç bir patlama oluyor. Onu patlamalar, patlamalar, sesler, çığlıklar izliyordu. Rumlar her yandan saldırıya geçmişti. Çünkü

sabaha karşı çevredeki son Türk köyü olan Bağlıköy de düşmüş. Tepeleri aşarak Lefke'ye ulaşanlar geride-kalanların mağaraya gizlendiklerini söylüyorlardı. 10.30 sıralarında iki Türk jeti görüldü ve Şapkalı Tepe denen Rum mevziini bombalayıp geçti. Sevinç içindeydik. "Tamam" dedik "herşey tamam." Fakat, ilerleyen zamana ve artan saldırılara rağmen tekrar ne gelen vardı, ne giden! Hepsibukadar mıydı?

Her kafadan bir ses çıkmaya başlıyor, bahçelere kaçmayı önerenler J:3elediye Sineması'na sığınmayı düşünenler vardı. Beton altı olmalı diyorduk ve ailece, dört katlı Direk Otel'i'nin bodrum katına gitmeye karar veriyoruz. Ve bizim gibi düşünenlerle birlikte saatlerce bu bodrumda bekliyorduk.

Karanlığı -delen yeni bir patlama, bununla uyanan çocukların çığlıkları, ağlamaları, yakından gelen köpek ulumaları» ile vakitsiz öten horoz seslerine karışıyordu. Saattutuyordum, dakika başına bir top sesil-Otel.yerinden sökülecekmiş gibi sarsılıyordu, Bu sarsıntılar sabaha kadar sürdü.

Günün ilk ışıkları ile birkaç kişi, bodrumun yıkılan arka merdiveninden dışarı ya çıkmaya çalışıyorlardı. Gördüğümüz manzara korkunçtu! Çevredeki birçok bina yıkılmıştı, harabolmuştu, elektririk telleri yerlerde, etraf su içindeydi. Evlerin su depoları patlamıştı.

Bir an, jiple geçen öğrencilerimi gördüm; saç - sakal birbirine karışmış, gözleri şişmişti. Ne olduğunu anlamak için elimle işaret ettim, durdular. Sordum... "Ne diyelim ki hocanın" dediler "düşman Amerikan toprağı olan Fukasa Madeni'ndaki kilisenin içine yerleştirdiğı toplarla cepheyi değil, sivil hedefleri bombalıyorlar, bazı yerlerde yangın da başladı" ve elleriyle sığındığımız otelin tanınmaz hale gelmiş üst katını gösterdiler. Ben "ya kayıplar?" dediğim zaman bir tanesi gözlerini kaçırarak, "Hani lisede bizim sınıfta, Hasan Hüseyin vardı, uzun boylu Hasan, tıp ikide onunla

Milyoner Necdet; Dönüş/Burnu'nda şehit düştüler" derken kelimeler boğazında düğümlenmişti. Yanındaki arkadaşı, "Bahçelere düşen havan toplarından parçalanmışlar var. Benim duyduğlarım. Osman Hakkı'nın Londra'dan tatile gelen kızı Ruzin'le Tüccar Sefa'nın kızları Zülal ve Sevim... Ruzin; çocuğunu kurtarmak için onun üstüne kapanınca sırtı parçalanmış, diğerlerinin elleri ayakları kopmuş! Diye eklemişti. Daha fazla diaramamışlardı. İşleyen jip, yokuştan aşağıya doğru süzülürken oteli alanına düşen bir yangın bombası ile çevremiz yanmaya başlamıştı. Bodruma dönmek üzere ikensalev alan ön kapı nedeniyle geri kaçınıştık ve oraya sığınanların hepsi arka taraftan kurtulmuşlardı.

Sokak ortasında kalınıştık. (Konuşmalar; bağışmalar arasında aile erkeklerini görmüştüm. İki gün içerisinde/ sanki 20 yaş yaşlanmışlardı. "Ateş kesilecek" diyorlardı. "Sinemada toplanacağız" diyorlardı. Ne söylediklerini anlayamıyordum. "Yardım- gelmesi? imkansızmış, >Baf Bölgesi'nde durum kritikmiş, jetler oraya gidiyorlarmış" verilen talimatta, "Gerekeni yapın z" deniyormuş. Gerekense; ya düşmanın 36 saatli sivil hedeflere karşı sürdürdüğü saldırıların sonunu beklemekten veya teslim olarak toplum bir katliamı önlemekten.... Damarlarımdaki kanın çekildiğini hissediyordum. Arkadan gelenler beni itiyorlardı. Belediye Sineması'na doğru sürüklenen ayaklarım bedenimi taşıyamıyordu. Sinema kapısında bir asker jip duruyordu. Arkada ekmek ve su vardı. Arabaya bir de beyaz teslim bayrağı asılmıştı. Bir mücahit heyecanla koşarak 'kimse askeri kıyafetle teslim olmayacak' diyordu.

Sinemanın içi ana-baba günüydü. Saldırıları daha da şiddetleniyordu. Bilmem niye gözüm saatteydi, 10 dakikada 18 top sesi sayabiliyordum. Vakit ne kadar geçti kestirmek mümkün değildi... Sanırım 11.00 civarıydı. Yeni bir dalgalanma oldu. "Kadınlarla çocuklar dışarı çıkacak, erkekler kalacak" deniyordu. Dışarıdan buldozer

ve çeşitli araç sesleri geliyordu... "Çıkarın, hade çıkın dışarıya" diyordu birisi. Dışarıya çıkmak; yani eşini--oğlunu - babasını oradan ayrılmak! Diller susmuştu, gözler konuşuyordu. Ölüme).gidiş sanki buydu... Başım geriye dönük, yürüyordum. Kalabalık içindeydim. "Camiye<girin"dediler. Ama hangi camiye? Yangın sırasında tavanı ateş alan, camiye mi?/~im kime neyi soracak? Cami kapısına kadar itildik. Sonra, yeni,qır:karar! Direkpteli ile Toros'un kahvesi ve Türk Bankası arasındaki meydandastoplandık. Hayret!!Herkekler de bizimle geliyordu. Onları götürmekten vazgeçmişlerdi.<Neden? Yunan komutan "Esir kampında bu kadar Türk'ün beslenmesi güçtür" demişti. Y:eiibir kaynaşma oldu. Herkes kendi ailesini arıyordu. Bir Rum askeri elinde silahla<sallayarakbağırıyordu: "Gatse vre, gatse" ve tercüme ediyordu. "Oturunbe, oturun".\Zaten duracak halde değildik. Herkes durdu. Yere çömeldi. Yine aynrses "Gatsevre!Yoturdum, ama çevremde kan izleri, cam kırıkları, kumaş parçaları verdi. Kocamryagaşça bana.mırıldandı: "Türk Bankası 'na teslim bayrağım çekerken/hava topunçının parçalanın Salahi Dayı var ya...." gerisini söyleyemiyordum. JMeğersben om111.iğerinde oturuyordum.

Tekrar bir kıpırdanış Bir araçtan inen asker bağırıyordu bu kez. "Kadın ve çocuklar evler, erkekler kalacak; .Onlardan da silahlarını teslim edenler gidecek" diyordu. Tereddüt ediyoruz. Erkekler "gitmeyin" diyorlardı Fakat Rum askeriremri tekrarlıyordu. "Kadın ve çocuklar" gidecek. Bizimkiler de "Öyleyse toplu halde olun, evlerde yalnız kalmayın" diyorlardı. Doğru! Yaltız kalmamalıydık. Sonra, ama ruhları sağır eden bir sarsıntı ile yürüyorduk. Yıkıntılar, teller, bomba parçaları arasından yol bulmaya çalışıyorduk. Meydanı çevreleyen Rum askerleri, silahlarını üzerimize çevirmiş durumu dikkatle izliyorlardı. Türk erkekleri onlardan daha

dikkatli ve tetikteydi. Hepsinin de gözlerinde bir kuşku vardı. Hepsi de patlamaya hazır bir bomba gibiydiler;

Artık gece olmuştu. Meypana yakın evlerde toplu haldeydik. Minik yavrular bile onları sezmiş gibi susuyorlardı. Yürekler sıkışmış, dudaklar kenetlenmişti. Hiç uykumuz yoktu. Gittikçe siizjilen yüzler, kızaran gönüller, bir mucize bekler gibi sabahı bekliyorduk. Tan ağarırken uğultular, araba sesleri artıyordu. Bahçelere saklanan gönüllüler silahlarla mükahit üniformaları teker teker toplanıyor ve erkekler serbest bırakılıyordu.

Takvimler 23 Temmuz 1974'ü gösterirken artık Lefke ölü bir şehir olmuştu. Polis binası üzeri çekilen Yunan bayrağı, şehrin üzerini örten bir kefendi sanki.

Yunanlı komutan yaşamın normale (!) dönmesini istiyordu. Dükkanlar - bankalar açılacık, herkes dilediğinde yaşayacak deniyordu. Dilediğinde yaşamak! Tepemizde Yunan Bayrağı, çevremizde Rumlar ile esir kamplarına götürülmek için her gün toplanan Türk erkeklerinin geride bıraktığı gözleri yaşlı aileleri ile dilediğimizce yaşamak!! Bu sözün anlamı neydi? Anlamı, sabretmek ve mutlaka geleceğinin nandığımız o mutlu günü beklemekti... Ne olursa olsun, beklemekti...

Günleri geceler, geceleri günler kovalıyordu, haftalar birbirini izliyordu. Ve biz Lapta - Karava çarpışmalarını, I. Ve II. Cenevre Konferanslarını küçük cep radyolarından öğreniyorduk. Nihayet 14 Ağustos 1974 sabahı... Başarısızlıkla sonuçlanan görüşmelerin ardından "Ayşe Tatile Çıkabilir" deniyordu. Ve II. Barış Harekatı başlıyordu! Kıbrıs Türk Mücahidinin Sesi Bayrak Radyosu "Türk Askeri'nin bir koldan Magosa'ya, bir koldan da Lefke'ye yürüdüğünü" müjdeliyordu. Bu kez bahçelerdeki su arkalarına kaçıyorduk; çünkü düşman ev ev dolaşarak bulduğu erkekleri topluyor, kadın ve çocuklara eziyet ediyordu.

74'te Barış Güçleri yerleştikten sonra bir müddet biraz Rumlar durulduydı. Hesapta Türklere dokunmuşlardı. O zaman köye gider, süt alırdım ve yoğurt yapardım. Ekmek paramı çıkarayım, ailemi geçindireyim diye. Bir gün gene gittim süt almaya. Meğerse üç tane Rum polisi Türk tarafına geçmiş. Türkler da onları tutup tevkif etmişler/Benim da geçeceğim köy o üç Rum polisten bir tanesinin köyüydü. Livantya'nın içine girdim. Tam çıkıyorken baktım bir taksi yolumu kesti, kapattı. Yolun ikitarafını da da derin hendekler vardı. Kaçmamam imkan yoktu. Zaten imkan olsa da kaçamırdım çünkü adamın elinde mavzer vardı. "En aşağıya" dediler. Endim. Aldılar motorumuyolun dışına attılar. Beni da taksiye koyup, götürdüler. Daha sonra beni bir salhanenin içine kapattılar. Ve bana "bunun içinde kalacan ta başka bir 30 kişi toplayıp da getirelim. Sen yollayacayık gidesin Mederis Oğlu'na (Müderis Oğlu <liyeceğine Mederis Oğlu dedi) söyleyesin bizim köyün polisini bıraksınlar biz de sizi bırakalım. Yoksa sizi öldürürük" dediler ve gittiler. İki Türk daha buldular, onları da yanıma getirdiler. Bu getirdikleri iki Türkten bir tanesi bir Rum'un devamlı alışveriş ettiği babasının devrinden bir arkadaşıydı. Rum İsmail ismindeki bu adamı tuttuklarını haber alınca hemen atladı taksisine geldi. İsmail'ive yanındaki şoförünü aldı, götürdü. Yani ikisini da götürdü. Ben gene yalnız kaldım. Bu defa beni tutan köylüler beni da bırakmak mecburiyetinde kaldılar. Çünkü bu yaktıkları Rum polisinden gizli yapımışlardı. Bana tekrar motorumu getirdiler. Evime döndüm. Tabii evdekiler merak etmişlerdi. Çünkü sabah 08.00'de evden çıktıydım. Öğleden sonra saat 13.00'e kadar ancak eve dönebildiydim. Eve görünce ve sağsalim olduğumu görünce evdekiler çok sevindiler.

Gözlerimi bağlayıp» salhanenin içine götürdüklerimde ve gözlerimi orada açtıklarında, keçi, koyun gibi bizi keseceklerini düşündüm. Çok şükür yani bir şey yapmadılar.

Adı Soyadı: İsmail (80)

Oturduğu Yer: Lefkoşa.

74 Barış Harekatı öncesi Rum, 'un ihtilali oldu. O devrede Magosa Hastanesi'nde çalışı-yordum. Sancaktar beni çağJ.rdı ve dedi ki: "Hasta, ameliyat malzemelerinin durumu nedir?" Ben de : "Ayın ortası, ayın sonuna kadar ancak y~ter." c\efö.m.. "en gidip Lefkoşa' dan takviye ameliyat malzemesi alacaksın" dedi.

Bindik ambulansa geldik. Ama gelirken yolda iki üç barikatta yoklandık. Bu yoklamalar normal yoklamalardı. Ambulans ile beraber Lefkoşa'ya geldik. Bakarılığa, depoya müracaat ettik. Orada bize "ay ortasında malzeme veremeyik" dediler. Ben da "sancaktarlığın talimatıdır, harekat olma olasılığı var" dedim. Bakan'a kadar çıktım. O da "ben sancaktarın kafasında değilim" dedi. Malzeme vermedi. Dedim, bir de Serdarlık' a gideyim. Orada olan Aydın]Bey'e, "böyle böyle ben ameliyat malzemesi almaya geldim vermiyorlar" dedim. O da bana, "ben da adam ararım harp paketlerini Magosa'ya göndereyim" dedi. "Ambulansta harp paketini görürlerse Rumlar beni kesecekler" dedim. O da bana paketleri kamufle edeceğimizi söyl~d!{Ambulansın/içiri harp paketi doldurduk. Bu paketlerin içinde askerlerin cepheye giderken yanlarındaki il>pl'undurdıkları ilk yardım kutucukları vardı. Rahmetlik Mehmet. Bey de şoföüüüüzdü. Yola çıkmadan önce gittim, hanımla vedalaştım. "Ben gidiyorum.. Araba alalil>unlar, bu n~cilenle gidip da gelmemek var" dedim. Magosa kapısı barikatına geld~. Rum bizi c:lurdurdu. Arabada ne olduğunu sordu. Biz de ilaçların ve çamaşırlarınıold uğunu söyledik. Oradan geçtik. Aslanköy barikatına yani ikinci barikata geldiğimi:zd~] aynı şekilde yoklandık. Bereket versin gene arabayı yoklamadılar. Mektupi me.sj falan var mı diye benim üzerimi yokladılar. Üç barikattan sonra, gidip, harppaketlerini teslim ettik. Sancaktar bana "ben şimdi telsizle konuştum.. Tekrar Lefkoşa'ya ameliyat malzemelerini allmaya gideceksin" dedi. Yanıma da Magosa' da illa.11.şp' 1.(~lmış bir hemşire verdi. Onu da

Lefkoşa'ya götürüyüm. q.iy~ Magosa'yı çıktık. Dört yol'a geldiğimiz zaman durdurdular. "En aşağı.yaj'.q~q.iler. İndik. Hemşireyi başka bir yöne, beni başka bir yöne aldılar. Anadan dqğmı ş.oydular. "Gittin geldin, gittin geldin ne getiriyorsun?" dediler. Ben<q.~.}İşte hastajı@.enin malzemelerini getirdik" dedim. Üç barıkatta da anadan dqğmı.lj~ni soydular:fl~rhalde hemşireyi de soymuşlardır,

İşt~. pıı: f?ı şartlarda.bu.ıııııııı yaşadık. Biz bu memlekette bu hale geldik. Bu özgürlüğü'k:qlcty(kazanmadık:yl<imi şehit oldu, kimi gazi oldu, kimi malül gazi oldu. Sizlere bu Vatanı.lpraktı k, dah~jyiye götürmek sizin görevinizdir.

Adı Soyadı: Orhan AKTUNÇ (55)

Oturduğu yer: Lefkoşa.

74 Devresi'nde kapalı bir toplum aldık. 1968'den soma sınırlar açıldı. Nishi kontrollü Kuzey ve Güney'deki elverişli ziyaret vardı. Kapalı bir toplumda insanlar hava almak için fuar'a giderlerdi. Ben yeni nişan olmuştum. Biz da fuar'a gidelim, dedim. O zaman Kıbrıs'ta ilk defa fuar kurulmuştu. Hanımla beraber gittik. Her tarafta barlar vardı. Bu barlarda birine oturduk. Aylardan Ağustos'tu. "Bir kola getir" dedik. Getirdiler. Baktık, kola çok sıcak. "Bu kola sıcaktır, soğuk getir" dedik. "Siz Türkler'e bu bile çok" d, d, i.

Ben bunu yaşadım. Yani adamlar bize kolanın soğuşunu dahi vermek istemezlerdi. Domuzdan post, gavurdan dost olmaz, diye bir atasözü vardır. Atasözlçrikolay k>lay üretilmez. Bugün önemli olan düşmanlık, çığı. rtkanlık yapmak değildir. Karşındakini bilecen. Karşındakini bilmek için önce kendin güçlü olacan, kendine güvenecen. İçimizde bir takım sorunlar olabilir. Ancak burada şu an gece dışanya çıktığı. nız zaman evinize gecenin bir saati gidebiliyor musunuz? Gidebiliyorsan so111111d, eğildir. Ama giz gidemediğimiz günleri yaşadık.

Adı Soyadı: Orhan AKTUNÇ (55)

Oturduğu Yer: Lefkoşa

YER ADINA GÖRE DİZİN

Ağırdağ / 21

Aslanköy / 40

AyvassıL / 25

Baf / 34

Bağlıköy / 33

Beşparmak Dağları / 19,20

Bielle (Göçeri) / 21

Boğaz / 20, 21, 30

Boğaziçi / 23

Çamlıköy / 32

Dikmen / 30, 31

Doğancı / 32

Domuz Burnu / 34

Dört Yol / 41

Fota / 21

Fukasa Madeni / 33

Gaziveren / 32

Geçitkale / 23, 27

Gime / 20, 21, 27, 30

Gönyeli / 21, 31

Güzelyurt / 37

Hamitköy / 13

İskele / 17

- Karava/ 36
- Kımı / 21
- Kızılbaş/ 10
- Köfünye / 23
- Köhünni / 27
- Lapta / 20, 36
- Lefke / 32, 33, 36, 37
- Lefkoşa / 14, 20, 21, 31, 40, 41
- Livantya / 38
- Magosa / 36, 40, 41
- St. Hilarion Kalesi / 20
- İçapkalı Tepe 133
- Tahtakale / 19
- Taşpınar / 32
- Trodos Dağları / 19, 37
- Tuzla / 17, 27

ŞA.İDS ADINA GÖRE DİZİN

Abdüllü Dayı / 12

Abraham / 16

Ali Hoca / 15

Arpalıklı Savaş / 20

Aydın Bey / 40

Derviş / 11

Doktor Fazıl K.Üçök / 20, 27

Erol Erdoğan / 8

Ethem Bey / 8

Grivas / 23, 27

Günay Yücesoy/ 23, 25

Hasan Hüseyin / 33

Hilmi Miralay / 10

Hüseyin Dayı/ 12

Hüseyin Ruso / 10

İbrahim Dede/ 12

İsmail/ 38

Klerides / 19

Makarios/ 19, 27, 30

Mehmet Bey / 40

Mehmet Emin / 24, 26

Milyoner Necdet / 34

Mustafa Hacı ali / 20

Müderisoğlu / 38

Osman Efe / 15

Osman Hakkı / 34

Papadopulos / 19

Riston / 14

Ruzin / 34

Salahi Dayı / 35

Sevim / 34

Süleyman Dayı / 35

Şemi Kazım / 20

Tüccar Sefa / 34

Ümit Yaşar Oğuzcan / 26

Yorgacis / 19

Zülal / 34